

ĐỀ KHẢO SÁT NĂNG LỰC HỌC SINH GIỎI

Môn: Ngữ văn 9

Thời gian làm bài: 120 phút

(Đề thi gồm 02 câu, 02 trang)

Câu 1 (4,0 điểm)

Nhà thơ Xéc gây Exênin từng viết:

*“Thà tôi cháy vèo trong gió
Còn hơn thối rữa trên cành”.*

Viết một bài văn trình bày suy nghĩ của em về lối sống cần có của mỗi người mà những câu thơ trên của Xéc gây Exênin gợi ra cho em?

Câu 2 (6,0 điểm)

Bàn về nhân vật trong tác phẩm văn học, có ý kiến cho rằng: ***Sự thể hiện nhân vật văn học bao giờ cũng nhằm khái quát một nội dung hiện thực xã hội và một quan niệm sâu sắc, một cảm hứng tình điệu tha thiết với cuộc đời.***

(Dẫn theo ***Lí luận văn học***, Tập 2, Trần Đình Sử chủ biên, tr.144)

Em hiểu ý kiến trên như thế nào? Hãy phân tích hình tượng nhân vật bé Em trong đoạn truyện ngắn ***Áo Tết*** của nhà văn Nguyễn Ngọc Tư để làm sáng tỏ nhận định trên.

ÁO TẾT

Con bé Em cười tủm tỉm khi nghĩ tới cái áo đầm màu hồng mà má nó mới mua cho:

- Tết này, mình mà mặc cái áo đó đi chơi, đẹp như tiên cho mà coi.

Nó nghĩ và nó muốn chia sẻ với con Bích, bạn nó.

Con Bích ở trong hẻm, nhà nó nghèo, má nó đi bán bắp nướng ngoài đầu hẻm, con bé Em thích con Bích vì nó hiền, với lại ngồi kế nhau từ lớp một tới lớp năm, làm sao mà không thân cho được. Hôm hai mươi sáu, học buổi cuối năm, hai đứa nôn Tết quá trời nên tính trước, nếu mừng một con bé Em đi về Ngoại thì mừng Hai hai đứa đi tới nhà cô giáo. Bây giờ con bé Em tính trong đầu, tới bữa đó chắc nhiều bạn nữa, cho nên nó sẽ mặc cái áo đầm mới thật nơ, bầu viên kim tuyến cho tụi bạn lé con mắt luôn.

Con Bích đang ngồi nướng bắp thế cho má nó đi sách cận cho heo. Bé Em muốn khoe liền nhưng bày đặt nói gièm:

- Còn mấy ngày nữa Tết rồi hen, mày có đồ mới chưa?

- Có, má tao đưa vải cho cô Ba thợ cắt rồi, má tao nói gần Tết đồ nhiều, dòn dòn, chắc tới hai mươi tám mới lấy được.

- Vậy mày được mấy bộ?

- Có một bộ hà.

Con bé Em trợn mắt:

- Ít quá vậy?

- Con Út Mót với Con Út Hết được hai bộ. Tao lớn rồi, nhường cho tụi nó.

- Vậy à?

Bé Em mắt húng hỏn, nó lạng khụng nửa muốn khoe, nửa muốn không. Nhưng rõ ràng là con Bích không quên nó:

- Còn mày?

- Bốn bộ. Má tao mua cho đủ mặc từ mừng Một tới mừng Bốn, bữa nào cũng mặc đồ mới hết trơn. Trong đó có bộ đầm hồng nổi lắm, hết sảy luôn.

- Mấy sướng rồi.

Con Bích nói xong vẫn cười nhưng mắt nó xịu xuống, buồn hẳn. Nhà nó nghèo, sao bì được với nhà con bé Em. Hồi nhỏ nó chuyên mặc áo con trai của anh Hai nó để lại. Áo nó thì chuyển cho mấy đứa em, tới con Út Hết là đồ đã cũ mềm, mỏng tang, kéo nhẹ cũng rách. Được cái mấy chị em nó biết thân, lo học chứ không so đo chuyện cũ mới, má nó nói hoài: “Nhà mình nghèo quá hà, ráng vài năm nữa, khá giả rồi má sắm cho”. Con bé Em nhìn con Bích lom lom rồi cúi xuống, trở trở trái bắp nường:

- Bộ đồ mấy mai chắc đẹp lắm, bữa mừng Hai mấy mặc bộ đó đi nhà cô hen?

Rồi tới mừng một, mừng hai, bé Em lại rủ con Bích đi chơi. Hai đứa mặc đồ hơi giống nhau, chỉ khác là con Bích mặc áo trắng bầu sen, con bé Em thì mặc áo thun có in hình mèo bụi. Cô giáo tụi nó khen:

- Coi hai đứa lớn hết trơn rồi, cao nhòng.

Hai đứa cười. Lúc đó con bé Em nghĩ thầm, mình mà mặc bộ đầm hồng, thế nào cũng mất vui. Bạn bè phải vậy chứ. Đứa mặc áo đẹp, đứa mặc áo xấu coi gì được, vậy sao coi là bạn thân. Nhưng Bích lại nghĩ khác, bé Em thương bạn như vậy, tốt như vậy, có mặc áo gì thì Bích vẫn quý bé Em. Thiệt đó.

(*Áo Tết*, Nguyễn Ngọc Tư, in trong *Bánh trái mùa xưa*, NXB Văn học)

----- **HẾT** -----

HƯỚNG DẪN CHẤM

I. HƯỚNG DẪN CHUNG

- Giám khảo nghiên cứu hướng dẫn chấm để đánh giá một cách đầy đủ, chính xác kiến thức xã hội, kiến thức văn học và kỹ năng diễn đạt, lập luận trong bài làm của học sinh, tránh đếm ý cho điểm.

- Hướng dẫn chấm nêu những nội dung cơ bản, có tính định hướng. Giám khảo vận dụng linh hoạt, sử dụng nhiều mức điểm một cách hợp lý, đặc biệt khuyến khích những bài viết có ý tưởng sáng tạo thể hiện năng lực cảm thụ văn chương sâu sắc.

- Bài viết cần có bố cục rõ ràng, lập luận chặt chẽ, dẫn chứng thuyết phục. Những bài mắc nhiều các lỗi dùng từ, chính tả, đặc biệt là văn viết tối nghĩa thì không cho quá nửa số điểm của mỗi câu.

- Chấm theo thang điểm 10 (câu 1: 4,0 điểm; câu 2: 6,0 điểm), cho điểm lẻ đến 0,25.

II. HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

Câu 1. (4,0 điểm)

Nội dung	Điểm
1. Yêu cầu kỹ năng - Biết cách viết bài văn nghị luận xã hội. - Bài viết có bố cục rõ ràng, lập luận chặt chẽ, có sức thuyết phục. - Văn viết mạch lạc, sáng tạo, lời văn trong sáng, không mắc lỗi chính tả, dùng từ đặt câu.	0,25
2. Yêu cầu về kiến thức: Học sinh có thể trình bày theo nhiều cách nhưng cần đảm bảo các ý cơ bản sau:	3,75
a. Mở bài - Dẫn dắt vấn đề... - Nêu được vấn đề nghị luận: lối sống chủ động, tích cực, dũng cảm, tỏa sáng hết mình.	0,25
b. Thân bài * Giải thích - "cháy vèo trong gió" thể hiện khao khát sống một cách nhiệt huyết, hy sinh hết mình cho mọi thứ trong cuộc đời. - "thối rữa trên cành" là biểu tượng cho sự vô ích, tầm thường và hủy hoại. - Cách so sánh "thà... còn hơn", tạo ra sự tương phản giữa việc sống chủ động và sống thụ động. => Hai câu thơ chứa đựng một thông điệp sâu sắc về cách tiếp cận cuộc sống: Sống đích thực phải là lối sống chủ động, tích cực, dũng cảm, tỏa sáng hết mình. Và khơi dậy trong lòng mỗi người khát vọng sống đầy đủ, dám dũng cảm đối diện với những khó khăn, mất mát để thực hiện những ước mơ, hoài bão của mình.	0,5
* Bàn luận vấn đề - Vì sao con người cần sống chủ động, tích cực, dũng cảm, tỏa sáng? + Sống chủ động, tích cực, dũng cảm, tỏa sáng là lối sống mạnh mẽ, dám nghĩ dám làm, dám đấu tranh với cái xấu, tiêu cực... ngoài xã hội và trong chính mình. (0,25) + Cuộc sống luôn tồn tại những khó khăn, thử thách, con người cần dũng cảm dám đương đầu với mọi khó khăn ấy và biết đứng lên sau thất bại. Không chạy theo thời thượng, không chấp nhận cuộc sống "bên trong một đàng, bên	1,5

ngoài một nẻo”. (0,25) - Sống “toàn tâm, toàn trí, toàn hồn” (Xuân Diệu), con người cần khẳng định cá tính, khẳng định sự tồn tại của mình bằng một sự nghiệp có ích. + Cuộc sống không ngừng mở ra những cơ hội mới, những thách thức, khó khăn mới, và để đối mặt với chúng, chúng ta cần phải sống một cách tích cực và chủ động. Con người đạt được thành công hay thất bại là do chính suy nghĩ, ý chí của bản thân quyết định. (0,25) + Những người sống dũng cảm, chủ động, tích cực không chỉ như những ngọn đèn sáng giữa bóng tối, làm cho cuộc sống của họ trở nên hạnh phúc, tốt đẹp và thành công mà còn lan tỏa ánh sáng hy vọng đến những người xung quanh. (0,25) + Sống dũng cảm, chủ động, tích cực giúp chúng ta bồi đắp thêm nhiều phẩm chất tốt đẹp: tinh thần trách nhiệm, sống có ước mơ, hoài bão, nghị lực, phát triển tiềm năng, khám phá sự sáng tạo và trải nghiệm những điều kỳ diệu của cuộc sống. (0,25) + Người sống dũng cảm, chủ động, tích cực sẽ được mọi người yêu quý, ngưỡng mộ hơn; xã hội vì thế mà văn minh, phát triển hơn... (0,25)	
* Dẫn chứng - Nick Vujicic, Quang Linh Vlog - biểu tượng cho sức sống mạnh mẽ, đã chứng minh rằng dù bất kỳ hoàn cảnh nào, dù có gặp bất cứ khó khăn nào, con người vẫn có thể vươn lên và đạt được thành công.	0,25
* Phê phán mở rộng - Khẳng định cá tính song không phải là cách sống lập dị, khác thường. - Sống toả sáng không đồng nghĩa với sống gấp, sống vội, đốt mình trong những cuộc vui thác loạn. Cần “sống chậm”, sống có ích. - Không phải ai cũng có thể “cháy sáng” ở bề nổi dễ thấy. Chúng ta sống và cống hiến hết mình, dù lặng lẽ, đó cũng là một cách “cháy sáng” ... - Phê phán những biểu hiện của lối sống “thối rửa trên càn”: sống mờ nhạt, bình quân chủ nghĩa, không có chí tiến thủ, thiếu dũng cảm, ý chí,...	0,5
* Bài học nhận thức và hành động - Đời người hữu hạn, do đó, mỗi con người cần biết quý trọng đời sống của chính mình. Đồng thời, phải biết lựa chọn lối sống tích cực, có ý nghĩa để “không sống hoài, sống phí” những năm tháng của tuổi thanh xuân. - Muốn toả sáng, con người phải có ước mơ, hoài bão và quyết tâm thực hiện hoài bão ấy. Biết hi sinh vì lợi ích chung: “Sống là cho đâu chỉ nhận riêng mình” (Tố Hữu)... Có thể nói, cống hiến hết mình là cách toả sáng nhất. - Lối sống mà Xecgây Exênhin đưa ra vẫn là lời khuyên bổ ích cho thế hệ trẻ noi theo. Hãy sống sao cho cuộc đời trở nên ý nghĩa và đáng nhớ. Hãy là ngọn lửa sáng trong bóng tối, là nguồn động viên cho những người xung quanh và làm thay đổi thế giới xung quanh bằng những hành động tích cực và ý nghĩa.	0,5
c. Kết bài - Khẳng định, khái quát lại vấn đề. - Liên hệ bản thân.	0,25

Câu 2. (6,0 điểm)

Nội dung	Điểm
1. Yêu cầu về kỹ năng + Hiểu đúng yêu cầu của đề, có kỹ năng làm bài nghị luận văn học. biết kết hợp nhuần nhuyễn các phép lập luận giải thích, chứng minh đã học. + Có kỹ năng xây dựng luận điểm đúng đắn, sáng tỏ, dẫn chứng chọn lọc, lý lẽ thuyết phục, không mắc lỗi chính tả, diễn đạt. + Văn viết trong sáng, có cảm xúc, thể hiện được năng lực cảm nhận sâu sắc.	0,5
3. Yêu cầu về kiến thức: Học sinh có thể trình bày theo nhiều cách nhưng cần đảm bảo các ý cơ bản sau:	
a. Mở bài - Dẫn dắt và nêu được vấn đề cần nghị luận một cách rõ ràng, chính xác, hấp dẫn, trích dẫn được ý kiến: chức năng, đặc trưng văn học.	0,5
b. Thân bài * Giải thích nhận định: - Nhân vật văn học: Là hình tượng nghệ thuật được nhà văn xây dựng để phản ánh hiện thực và bộc lộ tư tưởng. - Nội dung hiện thực xã hội: Bức tranh hiện thực đời sống được nhà văn phản ánh trong tác phẩm. - Quan niệm, cảm hứng tình điệu: Tư tưởng, tình cảm của nhà văn dành cho cuộc đời và con người. => Nhận định đề cập đến vai trò, ý nghĩa của nhân vật trong tác phẩm: Nhân vật là phương tiện để phản ánh hiện thực, thể hiện quan niệm, bộc lộ tình cảm, cảm xúc của nhà văn. * Lưu ý: Nếu HS không giải thích, cắt nghĩa từ, cụm từ trong nhận định mà chỉ khái quát chung ý hiểu của mình về nhận định, có ý đúng, GV chỉ cho tối đa 0,25 điểm	0,5
Bàn luận ý kiến: - Xuất phát từ đặc trưng của văn học là phản ánh hiện thực đời sống và thể hiện quan niệm, tư tưởng, tình cảm của tác giả, từ đó tạo nên giá trị nhân sinh. - Xuất phát từ vai trò của nhân vật trong sáng tác: + Nhân vật là phương tiện thể hiện các tính cách, số phận con người, qua đó phản ánh hiện thực thời đại và chuyển tải các quan niệm về con người. + Mục đích việc xây dựng hình tượng nhân vật còn là để thể hiện tư tưởng, tình cảm, thái độ của nhà văn trước cuộc đời và con người.	0,5
HS xác lập hệ thống luận điểm rõ ràng, đầy đủ và lựa chọn được các dẫn chứng tiêu biểu, phù hợp để làm sáng tỏ: c. Chứng minh – Giới thiệu ngắn gọn về tác giả, tác phẩm. - Chủ đề: Thông qua truyện ngắn “Áo tết” và cách hành xử của nhân vật bé Em, truyện ca ngợi tình bạn chân thành giữa bé Em và Bích, ca ngợi tấm lòng nhạy cảm, tinh tế, sự hòa đồng, thân thiện của bé Em đối với người bạn của mình. HS phân tích một hình tượng nhân vật bé Em để làm sáng tỏ cơ sở lí luận. Hình tượng nhân vật bé Em: - Luận điểm 1: Nhà văn Nguyễn Ngọc Tư sáng tạo nhân vật bé Em mang trong mình tích cách hòa đồng, hồn nhiên, thân thiện, gần gũi của trẻ thơ: - Bé Em được sinh ra trong một gia đình khá giả, có điều kiện nhưng em không phân biệt giàu nghèo mà luôn vui vẻ, thân thiện với Bích - đứa bạn thân có hoàn cảnh kém may mắn hơn mình.	3,0

- Rất thân thiện với Bích nên khi có váy áo mới bé Em cũng muốn khoe với cô bạn thân thiết nhất của mình là Bích. - Bé Em thực hiện ý muốn đó một cách cũng rất trẻ con, bằng cách gạn hỏi bạn trước, để từ đó tìm cơ hội khoe áo mới của mình. - Luận điểm 2: Nhà văn Nguyễn Ngọc Tư thể hiện, sáng tạo nhân vật bé Em không chỉ là cô bé hồn nhiên, hòa đồng, thân thiện mà còn là một cô bé nhạy cảm, tinh tế, biết cảm thông với hoàn cảnh của bạn và giàu lòng nhân ái. - Bé Em muốn khoe áo mới nhưng nghe Bích nói về hoàn cảnh của mình, bé Em đã khựng lại, hết hứng, nửa muốn khoe nửa muốn không. - Khi được mẹ mua bộ đồ váy áo tết, bé Em có ý định ngày mừng 2 tết sẽ mặc cái áo đầm hồng đẹp nhất để sang nhà Bích chơi và cùng đến nhà cô giáo. + Sau khi được bạn gạn hỏi, khi phải nói ra việc mình có những bốn bộ đồ mới, khi chứng kiến đôi mắt “xịu xuống, buồn hẫng” của Bích và nghĩ đến hoàn cảnh của bạn, bé Em cảm thấy thương bạn và đã có một cách hành xử vô cùng đẹp, vô cùng nhân văn: ngày đi chúc tết cô giáo, để bạn không bị mặc cảm, bé em đã mặc đồ hơi giống bạn. - Khi cô giáo khen hai đứa mặc đẹp bé Em vui lắm. Bé Em nghĩ thầm « mình mà mặc bộ đầm hồng, thế nào cũng mất vui. Bạn bè phải vậy chứ. Đứa mặc áo đẹp, đứa mặc áo xấu coi gì được, vậy sao coi là bạn thân ». Điều đó chứng tỏ bé Em rất hiểu và thương bạn nên không lấy niềm vui của mình làm nỗi buồn cho bạn. - Luận điểm 3: Sáng tạo nhân vật bé Em, Nguyễn Ngọc Tư đã sử dụng các hình thức nghệ thuật độc đáo để tạo nên giọng điệu riêng biệt của chính mình. + Nghệ thuật xây dựng nhân vật độc đáo, đặc biệt là hình tượng nhân vật bé Em. + Ngôi kể chuyện thứ ba, nhà văn Nguyễn Ngọc Tư sử dụng ngôi bút tài hoa của bản thân để phác họa nên bức tranh theo chiều sâu không gian, thời gian đồng thời dễ dàng hòa nhập được với dòng cảm xúc, tâm tư nhỏ bé của hai đứa trẻ. + Nghệ thuật xây dựng nên một tình huống rất đời thường trong đời sống hằng ngày và sự khám phá, phân tích tâm lý, cảm xúc về mối quan hệ giữa bạn bè. + Nghệ thuật xây dựng nhân vật qua ngôn ngữ đối thoại đậm chất Nam Bộ. - Luận điểm 4: Qua nhân vật bé Em, Nguyễn Ngọc Tư thể hiện một quan niệm sâu sắc, một cảm hứng tình điệu tha thiết với cuộc đời (Đánh giá ý nghĩa của nhân vật trong việc thể hiện chủ đề, rút ra ý nghĩa đối với cuộc sống). - Truyện là bài ca về tình bạn hồn nhiên, trong sáng nhưng rất chân thành và tinh tế. - Tuy viết về tình bạn hồn nhiên của hai đứa trẻ, nhưng truyện cũng là bài học cho tình bạn ở mọi lứa tuổi, cho mọi mối quan hệ giữa con người với con người: Trong ứng xử với người khác, hãy luôn lấy sự chân thành làm nền tảng, phải luôn thấu hiểu lẫn nhau, để không làm cho nhau bị tổn thương. Khi ta hành xử được như vậy thì người khác cũng sẽ nhân đó mà quý trọng, yêu thương ta nhiều hơn nữa. + Con người sống với nhau cần biết hòa đồng, thân thiện, biết yêu thương, sẻ chia và có tấm lòng nhân ái, không phân biệt đẳng cấp giàu nghèo. d. Mở rộng, liên hệ, nâng cao:	
--	--

- Ý kiến trên hoàn toàn đúng đắn, có ý nghĩa với sáng tạo và tiếp nhận. Nhân vật văn học là phương tiện để chuyển tải những giá trị tư tưởng, tuy nhiên, giá trị tư tưởng ấy không chỉ thể hiện qua nhân vật mà còn qua các yếu tố khác như ngôn ngữ, kết cấu, thể loại... - Ý kiến đặt ra yêu cầu với người sáng tạo và người tiếp nhận: + Người sáng tạo: Phải thể hiện cái nhìn, thái độ, tư tưởng, tình cảm của mình về cuộc sống thông qua nhân vật trong tác phẩm. Để tạo ra những hình tượng nhân vật hấp dẫn, nhà văn cần trau dồi vốn sống và tài năng nghệ thuật. Qua nhân vật, nhà văn định hình cá tính sáng tạo và phong cách nghệ thuật. + Người tiếp nhận: Cần đọc tác phẩm một cách nghiêm túc, khám phá, suy ngẫm những vấn đề xã hội có ý nghĩa mà tác giả gửi gắm qua tác phẩm.	0,5
c. Kết bài: - Khẳng định lại vấn đề. - Suy nghĩ của bản thân.	0,5
LƯU Ý: - Chỉ cho điểm tối đa nếu bài viết của học sinh kết hợp tốt các yêu cầu về nội dung và yêu cầu về kiến thức, kỹ năng. - Thí sinh có nhiều cách triển khai theo trình tự khác nhau, miễn là bài viết đáp ứng được hệ thống ý cơ bản. - Khuyến khích những bài viết có nội dung sáng tạo. Bài viết có thể không giống đáp án, có những ý ngoài đáp án nhưng phải hợp lý.	